

(scannat 2000 lagrat i off O / 231 / 78_00738 / 841219)

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Ridö - Sundbyholmsarkipelagen i Eskilstuna och Strängnäs kommuner

Reservatet omfattar delar i Södermanlands och Västmanlands län. Detta beslut avser endast delen i Södermanlands län.

Beskrivning av reservatetReservatets benämning: Ridö - SundbyholmsarkipelagenKommuner: Eskilstuna och Strängnäs (D län) Västerås (U län)Lägesbeskrivning: Topografiska kartblad: 10 G NO, 10 H NV, 11 G SO, 11 H SV.
Ekonomiska kartblad: 10g, 8i, 8j, 9h, 9i, 9j, 10H 8a, 9a, 11G, 0i, 0j, 11H, 0a.

Gränser: Naturreservatets gränser redovisas på bifogade karta i skala 1:50 000, bilaga A:1. Reservatsdelen inom Södermanlands län redovisas dessutom på fastighetskarta i skala 1:20 000. bilaga A:2:2.

Fastigheter och markägare: Inom Södermanlands län berörs hela fastigheter eller delar av fastigheter enligt bifogade fastighetsförteckning, bilaga B, upprättad av länsstyrelsen 1983. Huvuddelen av naturreservatet ägs av staten.

Areal: Inom Södermanlands län omfattar naturreservatet en areal av ca 3 000 ha varav ca 475 ha land. Totalt omfattar naturreservatet en areal av ca 8 700 ha varav 1715 ha land.

Naturvårdsförvaltare: Domänverket

Allmän beskrivning: Reservatet omfattar ett område med 160 öar och holmar som bildar en väl avgränsad skärgård i Mälaren mellan Eskilstuna och Västerås. Mälarnaturen är speciell i landet. Ridö - Sundbyholmsarkipelagen inrymmer genom sin form- rikedom och växlande vegetation på en begränsad areal många av mälarnaturens karakteristiska drag. Öarna är av starkt växlande storlek. Ridån, Aggarön, Nysslingen och Sundbyholmsön (i sjökortet Lövsärken) är de största och svarar för den helt dominerande delen av landarealen.

Berggrunden inom området består i västra och mellersta delarna av sedimentgnejser och urgraniter medan den från Aggarön och österut huvudsakligen byggs upp av yngre, jämnkornig granit. Längs södra kanten av reservatet är berget ofta breccierat

eller starkt förskiffrat - exempelvis på den lilla ön Stråholmen - vilket vittnar om den uppkrossning av berggrunden som skett när de stora förkastningarna bildades som begränsar Mälaren mot söder.

Morän, isälvsgrus och leror har stor utbredning inom området. Moränen är svallad och delvis starkt blockig. Särskilt gäller detta de ofta väl markerade stråk av ändmoräner som finns på många av öarna. Isälvsgruset, är däremot knutet till den rad av långsträckta öar som Badelundaåsen bildar där den övertvärar Mälaren i västra delen av reservatet. Åsholmarna skiljer sig både ifråga om form och vegetation från övriga delar av ögruppen och flera av dem har sedan länge varit fridlysta som domänreservat eller naturminnen.

Reservatet ligger i ett av landets lövskogsrikaste områden och det är ädellövkogen med ek, alm, lind, ask och hassel som präglar områdets natur. Ädellövkogen är delvis åldrig och under utveckling mot lövurskog. Lövträdsdominansen är klimatiskt och kulturellt betingad och har möjligen en obruten kontinuitet från den postglaciala varmetidens lövskogar. Hagmarkerna, lundområdena, urskogspartierna och strandängarna är ofta botaniska rika med många inslag av sydliga arter och havsstrandrelikter. Den värmekrävande vintergröna misteln är ögruppens mest kända växt. Den har i dessa trakter sin nordligaste utpost i Europa och samtidigt sin rikaste förekomst i Norden. Mälarförekomsten räknas som en varmetidsrelikt.

Mångfalden av biotoper har givit upphov till en rik och omväxlande fauna. Mer än 30-talet däggdjursarter och 160 fågelarter har noterats för ögruppen. Anmärkningsvärd är även den rika och särpräglade förekomst av vedinsekter och storfjärilar som Påträffats i området och som i likhet med en del av de floristiska elementen kan betecknas som reliktartade. Några av dem har här sin nordligaste utpost i världen.

Landskapet inom arkipelagen är sedan lång tid tillbaka kulturpåverkat. under medeltiden fanns troligen ett kloster på Ridön och på 1600-talet bedrevs skeppsbyggeri på ön. Denna verksamhet innebar att eken gynnades i området och att en särskild mastträdsodling kom till stånd. Sundbyholmsön m fl öar hörde en gång i tiden till Eskilstuna kloster och hamnade efter reformationen under Sundbyholms kungsgård.

Långt in på 1900-talet har jordbruk och boskapsskötsel bedrivits av flera familjer bosatta på de större öarna. De mindre holmarna utanför Sundbyholm har däremot utnyttjats för "säterbruk" från fastlandet. På grund av ögruppens isolering har jordbruket här kommit att ända in i sen tid behålla en ålderdomlig prägel. Jordbruk bedrivs fortfarande endast på Ridön, Aggarön och Sundbyholmsön. På Sundbyholmsön finns dock inte längre någon bofast brukare.

På Ridön har domänverket under senare år investerat i en rationell jordbruksdrift utan mjölkproduktion.

Barrskogsdominerade delar av kronoparken Ridön har sedan mitten av 1800-talet varit föremål för en förhållandevis intensiv skogsskötsel innefattande kalhyggesbruk, skogsplanteringar och gallringar.

Den rika och omväxlande naturen, det idylliska kulturlandskapet samt de många skyddade vikarna och sunden gör att området är attraktivt för det rörliga friluftslivet. Utflyktsverksamheten till ögruppen är livlig och många båtklubbar har permanenta anläggningar på flera av holmarna inom reservatet.

Fråga om inrättande av nationalpark

Reservatsområdet omfattar en större och sammanhängande övärld med karaktäristisk målarnatur som har mycket höga bevarandevärden. Större delen av området är i statens ägo.

Länsstyrelsen anser att området är av sådan karaktär och har sådana kvaliteter att det bör avsättas som nationalpark - Mälarens nationalpark. Genom förordnande om nationalpark skulle om- rådet ges ett kvalificerat skydd samtidigt som angelägna vårdåtgärder skulle ges hög prioritet.

Inrättande av nationalpark kräver beslut av riksdag och regering. Handläggningen av ett sådant ärende medför ytterligare tidsutdräkt innan angelägna föreskrifter om områdets skydd och vård kan meddelas. Det förordnande om naturreservat som tas i detta beslut skall ses som ett första led i arbetet att bilda nationalpark för Ridö - Sundbyholmsarkipelagen.

Ärendets handläggning

I förarbetena till den fysiska riksplaneringen har ögruppen redovisats som ett område av riksintresse för vetenskaplig naturvård och rörligt friluftsliv.

Under år 1973 fattade länsstyrelserna i Södermanland och Västmanlands län beslut om att utreda bildande av naturreservat för arkipelagen kring Ridön och Sundbyholmsön.

Under år 1974 utsågs en arbetsgrupp med representanter för berörda intressen.

Åren 1974 och 1975 genomfördes omfattande naturinventeringar

Från år 1974 och framåt har staten med naturvårdsmedel fort- löpande förvärvat områden i arkipelagen. Större sådana områden är bl a Aggarön - Långholmen i Västmanlands län och Nysslingen i Södermanlands län.

År 1978 utsändes och remissbehandlades ett förslag till principer för Ridöarkipelagens nyttjande m m. Samma år upprättades förslag till skötselplan för det föreslagna reservatsområdet.

År 1979 remissbehandlades ett detaljerat förslag till reservatsbestämmelser, fågelskydd och skötselplan.

År 1984 har förslaget till förordnande om naturreservat och förslaget till skötselplan varit utställda på länsstyrelsen samt på kommunkanslierna i Eskilstuna och Strängnäs.

Ärendet har anmälts i länsstyrelsens förtroendemannastyrelse den 30 november 1984. Styrelsen beslutade att ärendet skall fullföljas på tjänstemannanivå enligt i föredragningen redovisade intentioner.

Grund för beslutet

Reservatet omfattar ett 160-tal öar i Mälaren. Dessa har ett rikt och i flera avseenden märkligt växt- och djurliv. Tillsammans med angränsande vattenområden erbjuder öarna goda möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser.

Huvudsyftet med reservatet är att bevara områdets natur- och kulturmiljöer med dess natur-, kultur- och rekreationsvärden

Åtgärder skall kunna vidtas för, att bevara och främja den rika florán och faunan och det levande kulturlandskapet.

Betydande delar av skogsområdena skall lämnas för fri utveckling.

Områdets nyttjande för forskning och undervisning skall främjas.

Jord- och skogsbruket samt friluftslivet skall främjas på för verksamheterna lämpliga områden under förutsättning att reservatets huvudsyfte inte äventyras.

Området bör således särskilt skyddas och vårdas på sin betydelse för kännedom om landets natur och sin betydelse för allmänhetens friluftsliv.

Med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822) förklarar länsstyrelsen det område som utmärks på bifogade kartor som naturreservat (delen inom Södermanlands län).

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla beträffande reservatet.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen angående inskränkning i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet

Det är förbjudet att

- 1 bedriva täkt av sten, grus, sand, lera, jord, torv eller andra jordarter
- 2 nyodla
- 3 konstgödsla med undantag för åkermark, betesvall och trädgårdsmark
- 4 sprida kemiska bekämpningsmedel annat än på åkermark och trädgårdsmark
- 5 anlägga vägar
- 6 uppföra master
- 7 anbringa tavla, plakat, affisch, skylt, inskrift eller därmed jämförlig anordning. Informations-, fridlysningstavlor och sjömärken undantagna
- 8 upplåta mark för militära övningar
- 9 inplantera för området främmande växt- eller djurarter. Förbudet skall inte gälla inplantering av främmande växt- arter på trädgårdsmark.

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

- 10 gräva, spränga, muddra, schakta, borra, dika, dämna, dränera, utfylla eller anordna upplag. Förbudet gäller ej underhåll av farlederna, normalt trädgårdsarbete, normalt dikesunderhåll, normalt underhåll av båtklubbarnas hamnar och ej tillfälliga upplag för jord eller skogsbruk eller upplag i sam- band med reservatets skötsel
- 11 dra fram mark- eller luftledning
- 12 utföra avverkning, röjning, markberedning eller skogsodling, annat än efter de riktlinjer som framgår av bifogad skötselplan
- 13 bedriva vasslätter med undantag för undanhållande av vass vid befintliga båthamnar

- 14 anlägga brygga
- 15 uppföra nybyggnad
- 16 bortta eller ändra befintlig byggnad för att tillgodose ett väsentligt annat ändamål än det, vartill den tidigare varit använd
- 17 ändra färgsättningen på befintlig byggnad eller på annat sätt väsentligt förändra dess yttre utseende
- 18 uppföra stängsel eller andra hägnader, utöver de stängsel som redovisats i bifogade skötselplan
- 19 ta ny mark i anspråk för bete utöver den mark som enligt bifogade skötselplan avses ingå i betesområde
- 20 upplåta mark- eller vattenområde för tävlingar, som kan medföra föroreningar, markslitage eller störningar på djurlivet
- 21 upplåta mark för camping- eller lägerverksamhet. Förbudet gäller inte för ändamålet iordningställda platser enligt bifogade skötselplan
- 22 bedriva jakt utöver vad som anges i bifogade skötselplan.
- 23 bedriva fiske utöver vad som framgår av bifogade skötselplan.

Skogsvårdslagen skall inte gälla för reservatsområdet med undan- tag för område där normalt skogsbruk får bedrivas enligt bifogade skötselplan.

Föreskrifter enligt punkt C nedan gällande allmänheten gäller även markägare och innehavare av särskild rätt i den mån åtgärden ej kan anses erforderlig för att tillgodogöra sig äganderätt eller kontrakterad nyttjanderätt.

B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att de åtgärder vidtas inom området som framgår av till detta beslut bifogad skötselplan (bilaga C).

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet

Det är förbjudet att

- 1 skada eller förstöra berghällar (t ex genom eldning, bergborrning, målning, inhuggning av inskription e d)
- 2 bryta kvistar-, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar och skada vegetationen i övrigt, t ex genom att gräva upp växter
- 3 plocka växter för avsalu
- 4 insamla insekter
- 5 insamla eller avsiktligt döda eller skada grod- och kräldjur Huggormar på tomter får dock flyttas bort
- 6 avsiktligt störa djurlivet, exempelvis genom klättring i boträd eller genom fotografering på nära håll av boplatser
- 7 landa med luftfarkost
- 8 tälta på Ekholmen, Bjurholmen och Vidskär samt på mellersta och norra delarna av Räfsgarn ¹⁾
- 9 tälta inom samma område mer än två dygn i följd. Förbudet gäller ej lägerverksamhet inom anvisade lägerplatser
- 10 ställa upp husvagn
- 11 lägga upp ankra eller förtöja båt inom samma område mer än två dygn i följd. Förbudet gäller ej uppläggning eller förtöjning på anvisad plats
- 12 göra upp eld annat än på särskilt anvisade platser
- 13 på störande sätt utnyttja radio, grammfon, bandspelare eller dylikt
- 14 medföra hund eller annat husdjur som inte är kopplat.

Länsstyrelsen kan för vetenskaplig forskning och för undervisning meddela undantag från ovannämnda förbud.

¹⁾ I Västmanlands län gäller motsvarande förbud för Flaten, Högholmsskär, Högholmen och Rundskär.

D. Bestämmelser enligt 9 § naturvårdsförordningen om vård och förvaltning

Länsstyrelsen meddelat, föreskrifter om vården av reservatet genom att fastställa bifogade skötselplan (bilaga C) i de delar som denna berör Södermanlands län. Den ekonomiska utredningen i planen omfattas inte av fastställelsen.

Naturreservatet skall i naturvårdshänseende förvaltas av Domänverket.

Naturvårdsförvaltningen skall ske i samråd med en rådgivande arbetsgrupp med representanter för länsstyrelserna och kommunerna

Reservatet skall märkas ut i enlighet med svensk standard och av statens naturvårdsverk utfärdade anvisningar.

Upphävande av tidigare beslut

Länsstyrelsen i Södermanlands län förordnar samtidigt att då detta beslut vunnit laga kraft skall följande av länsstyrelsen tidigare fattade beslut upphöra att gälla:

Beslut den 9 maj 1963 om fridlysning som naturpark av hela ön Räfsgarn i Sundby socken, Eskilstuna kommun.

Besvär till jordbruksdepartementet enligt bilaga (formulär).

I handläggningen av detta ärende har deltagit länsråd Jan-Åke Björklund, beslutande, förste länsnotarie Eva Doyle, bitr länsarkitekt Gunnar Westerlind, länsantikvarie Lena Bergils, överlantmätare Torsten Sandberg, naturvårdsdirektör Tore Jansson, byrådirektör Georg Olsson, föredragande.

Jan-Åke Björklund
Jan-Åke Björklund

Georg Olsson
Georg Olsson

Bilagor
A:1 karta 1:50 000
A:2:2 "- 1:20 000
B Fastighetsförteckning
G Skötselplan

Kungörelsedelgivning

Kopia till
Juridiska enheten
Planenheten
Länsantikvarien
+ Lantmäterienheten
+ Naturvårdsenheten
+ Akten
+ Registret

Kungöres i tidningarna
Eskilstuna-Kuriren med Strengnäs Tidning
Folket
Sörmlandsbygden
Vestmanlands läns Tidning
Södermanlands län författningssamling